

Áigáiboahhtindoarjja

OANEHAČČAT JA ČIELGASIT

Sisdoallu

Áigáiboahhtindoarjja	3
Mii lea áigáiboahhtindoarjja?	7
Maidda goluide sáhtá oažžut doarjaga?	8
Mat boadut váikkuhit doarjagii?	10
Mo doarjaga mearri rehkenastojuvvo?	12
Ohcan ja máksin	14
Ná Kela bálvala	19

Áigáiboahhtindoarjja

Dán gihppagis mitaluvvo vuoddoáigáiboahhtindoarjaga birra. Sáhtát oažžut dan Kelas, juos du ruđat, várit ja eará doarjagat eai reahkká vealtameahhtun árgga goluide, dego borramuššii ja ássamii.

Čuovvovaš siidduin mitaluvvo dárkileabbot, makkár goluide sáhtát oažžut doarjaga. Gihppagis mitaluvvo maiddá, mo du boadut ja várit váikkuhit doarjaga oažžumii.

Lassin gihppagis mitaluvvo, mo Kela rehkenastá doarjaga meari. Gihppaga loahppaoasis gávdno diehtu das, mo doarjja ohccojuvvo.

Gihpa mitala jagi 2022 dilis.

Lassidiehtu nehtas ja telefornnas

Kela doarjagiid birra mitaluvvo davvisámegillii čujuhusas www.kela.fi/davvisamegillii

Áigáiboahhtindoarjaga birra mitaluvvo dárkileabbot Kela suomagielat siidduin www.kela.fi/toimeentulotuki

Juos dus leat jearaldagat, sáhtát ringet bálvalannummirii **020 692 207**

Oza vuos Kela eará doarjagiid

Dárkkis ovdal go ozat áigái bohtindoarjaga, sáhtátgo oažžut eará Kela doarjagiid, dego ássandoarjaga dahje bargguhisvuodadoarjagiid. Ássandoarjja ja bargguhisvuodadoarjagat leat ovdanbuktojuvvon sierra gihppagiin.

Galggat ohcat eará doarjagiid ovdal go ozat vuodđoáigái bohtindoarjaga.

Sáhtát oažžut veahki maid dáid gielddas, gos ásat. ležat gieldda doarjagiid ja bálvalusaid birra oaččut dieđu gieldda neahttasiidduin dahje sosiálabálvalusain. Gieldda doarjagat leat ovdamearkka dihte dievasmahtti ja eastádeaddji áigái bohtindoarjja.

Dearvasvuodafuolahusa birra oaččut dieđu dearvasvuodastašuvnnas.

Mii lea áigáiboahhtindoarjja?

Sáhtát ohcat áigáiboahhtindoarjaga, juos du ruđat eai reahkká vealtameahhtun goluide. Vealtameahhtun golut leat ovdamearkka dihte láigu, borramuš, dearvvasvuodadikšun ja biktasat.

Áigáiboahhtindoarjagis leat golbma oasi:

- vuodđoáigáiboahhtindoarjja
- dievasmahtti áigáiboahhtindoarjja
- eastadeaddji áigáiboahhtindoarjja.

Vuodđoáigáiboahhtindoarjja ohccojuvvo Kelas.

Dus sáhttet leat maiddái dakkár golut, madda it sáhte oažžut vuodđoáigáiboahhtindoarjaga. Dalle gieldda sosiálabálvalusat sáhttet árvvoštallama mielde miedihit dutnje dievasmahtti dahje eastadeaddji áigáiboahhtindoarjaga.

Oza álo vuos Kelas vuodđoáigáiboahhtindoarjaga. Sáhtát čállit ohcamuša Lassidiedut-čuoggái daid goluid, madda dárbbášat dievasmahtti dahje eastadeaddji áigáiboahhtindoarjaga. Sáhtát seammás bivdit, ahte Kela sirdá ohcamuša gieldda gieđahallamii.

Maidda goluide sáhtta oažžut doarjaga?

Vuoddoáigái bohtindoarjaga ii sáhte oažžut
buotlágan goluide.

Dat lea oaivvilduvvon vealtameahtun goluide,
dego ássamii ja borramuššii.

Vuoddoáigái bohtindoarjagis dohkkehuvvon golut
juhkkojuvvojit vuoddoassái ja eará vuoddogoluide.

Vuoddoassi

Vuoddoassái leat juo rehkenastojuvvon dábálaš árgga golut,
dego borramuš ja biktasat.

Go ozat doarjaga, it dárbbáš čájehit kuittiid
dahje rehkegiid dáin goluin.

Guđege bearašlahttui váldojuvvo vuhtii iežas vuoddoassi.

Vuoddoassi sisttisdoallá

- borramušgoluid
- bivttasgoluid
- unnit dearvvasvuodafuolahusgoluid (ovdamearkka dihte
iešdikšundálkasat, maidda ii dárbbáš reseapta)
- persovnnalaš ja ruovttu buhtisvuodas šaddan goluid
- báikkálašjohtalusa geavaheami
- áviissa dingoma
- telefovnna ja diehtujohtolaga geavaheami
ja neahttaoktavuodaid
- buđaldallan ja virkosmahttin
- eará sullasaš beaivválaš eallimii gullevaž goluid.

Eará vuoddogolut

Sáhtát ohcat doarjaga maiddái eará vuoddogoluide.

Juos ozat doarjaga dáidda goluide,
galggat doaimmahit dáidda goluide gullevaž
kuittiid ja rehkegiid Kelai oktan ohcamušain.

Kela váldá vuhtii dáid goluid ollisvuodas,
juos dat leat govttoláččat.

Eará vuoddogolut leat

- ássangolut (ovdamearkka dihte láigu, vástta, šleadga,
ruoktodáhkádus ja bearašviesu dikšungolut)
- vealtameahtun fárrengolut
- almmolaš dearvvasvuodadivššu golut,
mat eai gula vuoddoassái (ovdamearkka dihte
dearvvasvuodaguovddáža áššehasmávssut,
reseaptaálkasat ja čalbmelásat)
- mánáid gieldda beaivedivššu golut
- skuvlalaččaid idit- ja veaigedoaimma golut
- dihto golut, mat bohtet gáiddusvánhemii máná deaivamis
- vealtameahtun identitehtaduodaštusa, orrunáššegirjji
dahje mátkkoštanáššegirjji skáhppongolut.

Mat boadut váikkuhit doarjagii?

Vuodđoáigáibohtindoarjaga mearrái váikkuhit buot boadut ja várit, mat dus ja du bearrašis leat. Boađuide rehkenastojuvvojit maiddái doarjagat, maid don oaččut.

Vuodđoáigáibohtindoarjja lea maŋimuš saji ekonomalaš doarjja. Dat dárkkuha dan, ahte galggat vuos ohcat eará doarjagiid, maida dus lea vuoigatvuohta.

Eará doarjagat, maid Kela máksá, leat ovdamearkka dihte

- bargguhisvuodadorvu
- ássama doarjagat
- ealáhagat
- oahppodoarjja
- buohcuvuodabeaiveruhta
- vanhemiidbeaiveruhta
- mánáidruhta
- ruovttudikšundoarjja
- ealihandoarjja.

Go áigáibohtindoarjagis mearriduvvo, boadut váldojit vuhtii nettomearis nappo vearuid maŋŋá.

Lea buorre muitit, ahte áigáibohtindoarjagii váikkuhit maiddái várit, mat dus leat geavahanláhkái. Várit dárkkuhit ovdamearkka dihte bánkokonttu seastuid dahje dakkár opmodaga, man sáhtát vuovdit.

Mo doarjaga mearri rehkenastojuvvo?

Sáhtát oažžut vuoddoáigái bohtindoarjaga, juos dus leat eanet vuoddoáigái bohtindoarjagis dohkkehuvvon golut go boadut ja várit.

Kela dahká rehkenastima du boaduin, váriin ja goluin. Vuoddoassi rehkenastojuvvo mielde goluide. Rehkenastima mielde čielgá, olugo sáhtát oažžut vuoddoáigái bohtindoarjaga.

Doarjaga meari oažžu nu, ahte boaduin geahpeduvvojit golut, madda sáhttá oažžut áigái bohtindoarjaga.

Áigái bohtindoarjagis ii gessojuvvo vearru.

Ovdamearka vuoddoáigái bohtindoarjaga meari rehkenastimis

Sára lea bargguhis oktofuolaheaddji, geas leat 11- ja 13-jahkásaš mánát. Son ohcá Kelas vuoddoáigái bohtindoarjaga danin, go su ruđat eai reahkká buot goluide. Sárás eai leat várit, dego seasttut bánkokonttus.

Bearraša boadut leat

- bargomárkandoarjja ja mánnábajádus 679,20 euro mánotbajis
- mánáidruhta ja oktofuolaheaddjibajádus 326,32 euro mánotbajis
- ássandoarjja 611,20 euro mánotbajis
- ealihandoarjja 345,18 euro mánotbajis

Boadut oktiibuot:

1 961,90 euro mánotbajis

Boaduin geahpeduvvojit golut:

1 961,90 euro – 2 136,89 euro = –174,99 euro

Sára bearrašii máksojuvvo vuoddoáigái bohtindoarjja 174,99 euro mánotbajis.

Bearraša golut leat

- láigu 810 euro mánotbajis
- čáhcemáksu 45 euro mánotbajis
- dábálaš árgabeaivvi golut nappo vuoddoasit oktiibuot 1 281,89 euro mánotbajis:
 - oktofuolaheaddji 586,89 euro mánotbajis
 - vuosttas badjel 10-jahkásaš mánná 360,37 euro mánotbajis
 - nubbi badjel 10-jahkásaš mánná 334,63 euro mánotbajis

Golut oktiibuot:

2 136,89 euro mánotbajis

Ohcan ja máksin

Oza vuoddoáigái bohtindoarjaga nehtas:

www.kela.fi/neahtas

Dárkkis ohcamušas, mat čuvvošat das galget leat mielde.
Maiddái čuvvosiid sáhttá sáddet nehtas.

Sáhtát ohcat doarjaga maiddái skoviin,
man oaččut Kela doaimmahagain ja neahtasiidduin:

www.kela.fi/skovit

Kela poastačujuhhus lea

Kela

PL 10

00056 KELA

Juos it sáhte ohcat vuoddoáigái bohtindoarjaga nehtas
dahje bábirskoviin, sáhtát ohcat dan njálmálaččat.
Ringe dalle Kelai dahje mana Kela doaimmahakkii.

Man guhká giedahallan váldá?

Muitte deavdit ohcamuša fuolalaččat.

Doaimmat Kelai buot čuvvosiid,
mat ohcamušii dárbbasuvvojit.

Dat jodálmahttá ohcamuša giedahallama.

Juos ohcamušas leat visot dárbbášlaš dieđut,
oaččut Kelas mearrádusa 7 árgabeavvi siste.

Juos Kela árvvoštallá ovttas duinna,
ahte ohcamuš lea hohpolaš,
dat čovdojuvvo seammá dahje čuovvovaš árgabeavve.

Goas doarjja máksojuvvo?

Go Kela lea giedahallan du ohcamuša,
oaččut ruoktot mearrádusa.

Mearrádusas mitaluvvojit doarjaga sturrodat,
mearrádusa ákkastallamat ja máksinbeaivi.

Oaččut mearrádusa maiddái dalle,
juos dutnje ii leat mieđihuvvon doarjja.

Kela máksá vuoddoáigái bohtindoarjaga du kontui
mánobaji 1. bāņkobeavve.

Juos doarjaga máksin ii geargga jeavddalaš máksinbeavve,
Kela máksá doarjaga dalán mearrádusa dahkama maŋŋá.
Dalle ruđat leat du konttus
2 bāņkobeavvi geažes mearrádusa dahkamis.

Kela sáhttá máksit vuoddoáigái bohtindoarjagis
láiggu njuolgga láigoaddái, juos háliidat nie.
Kela sáhttá máksit maiddái šleadgarehkega dahje
ruovttudáhkádusa njuolgga rehkega sáddejeaddjái,
juos háliidat nie.

Go leat ožžon mearrádusa vuoddoáigái bohtindoarjagis,
sáhtát doaimmahit Kelai maiddái
mearrádusa maŋŋá bohtán rehkegiid,
maid earrebeaivi lea dan áigodagas,
goas mearrádus lea fámus.
Earrebeaivi dárkkuha vuosttas rehkega earrebeavvi,
ii muittuhanrehkega earrebeavvi.
Mearrádusas mitaluvvo dárkileappot,
maid rehkegiid sáhtát doaimmahit Kelai.

Máksinčatnašupmi

Oassi vuodđoáigái bohtindoarjagis sáhttá addojuvvot máksinčatnašupmin. Máksinčatnašupmi sáhttá miedihuvvot ovdamearkka dihte čalbmelásaide.

Oaččut máksinčatnašumi mearrádusa oktavuodas. Máksinčatnašumis mitaluvvo, maid dainna sáhttá máksit gávppis.

Go dutnje miedihuvvo vuodđoáigái bohtindoarjja, oaččut seammás máksinčatnašumi apotehkii. Máksinčatnašumiin oaččut daid reseptadálkasiid, maid dárbbášat.

Kela sádde dálkasiid máksinčatnašumi njuolgga apotehkii neahta bokte. Apotehkas lea doarvái, ahte čájehat iežat Kela-koartta dahje identitehtaduodaštusa.

Dárbbášatgo veahki?

Sáhtát oažžut persovnnalaš bálvalusa Kela áššedovddis telefavnas dahje doaimmahagas.

Juos dus dahje du bearrašis lea dárbu ságastallat gieldda sosiálabálvalusaid ámmátolbmui, Kela ja gieldda sáhttet bargat ovttas du dili mielde.

Almmut, juos du dilli nuppástuvvá

Juos du eallindilli nuppástuvvá, dat sáhttá váikkuhit Kela doarjagiidda, maid don oaččut. Nuppástus sáhttá guoskat ovdamearkka dihte ássama, boađuid, bargama dahje bearraša.

Muitte almmuhit nuppástusain Kelai. Sáhtát dahkat dan nehtas, telefovnnas dahje doaimmahagas.

Dus lea ovddasvástádus iežat bealis sihkkarastit, ahte Kelas leat rivttes dieđut. Dalle doarjja máksojuvvo dutnje rivttes sturrosažžan.

Juos mearrádusas lea feaila

Juos leat dan oaivilis, ahte Kela mearrádusas lea feaila, sáhtát ohcat nuppástusa mearrádussii.

Oaččut mearrádusa mielde rávvagiid das, mo nuppástus ohccojuvvo.

Juos dus leat jearaldagat, váldde vuos oktavuoda Kelai.

Nehtas sáhtát

- ohcat doarjagiid
- sáddet čuvvosiid
- dárkkistit du ohcamuša dili
- sáddet ságaid
- almmuhit nuppástusain
- heaittihit doarjaga.

Ná Kela bálvala

Nehtas

Loga Kela doarjagiid birra sámegillii: www.kela.fi/davvisamegillii

Jeara ráđi: www.kela.fi/kysykelasta

Rehkenastte doarjaga meari: www.kela.fi/laskurit

Divššo áššiid nehtas: www.kela.fi/neahtas

Čálit sisa nehttabálvalusaide

OmaKelai ja áigevárremii galgá čálihit sisa. Dárbbasat bânjkodovddaldagaid dahje mobiilannehusa.

Veahkki áššiiddikšumii

Juos áššiiddikšun nehtas lea váttis, sáhtát oažžut dasa veahki: www.kela.fi/neahtas

Gáiddusbálvalusas oaččut persovnnalaš rávvema ja bagadeami: www.kela.fi/gaiddusbalvalus

Sáhtát addit nuppi olbmui vuoigatvuoda doaimmahit áššiid du beales.

Doaimmahagas

Dárkkis čujuhusaid ja rabasáiggiid: www.kela.fi/doaimmahagas

Telefovnnas

Davvisámegielat telefonbálvalus Rabas vu–be diibmu 9–11.

020 634 2894

Várre telefonáiggi

Sáhtát sáddet Kelai rávdnjepoastta ja bivddát, ahte dutnje váldojuvvo oktavuoha: saame@kela.fi

Eará bálvalannummirat

Rabas vu–be diibmu 9–16.

Áigái boahntindoarjja.....020 692 207

Ássan.....020 692 210

Bargguhisvuoha.....020 692 210

Berran.....020 634 4940

Buohcan ja koarttat.....020 692 204

Ealáhagat.....020 692 202

Riikkaidgaskasaš dilit (vu–be diibmu 10–15)..020 634 0200

Studeren ja vearjo-geatnegasvuoha.....020 692 209

Váhnenvuoha.....020 692 206

Veajuiduhttin ja lápmásiidovddut.....020 692 205

Ringema ja ráiddus vuorddášeami mávssut mearrášuvvet du operáhtora hatiid mielde.

Kela davvisámegillii

Sámegielat neahttasiiddut:

www.kela.fi/davvisamegillii

Sámegielat gihppagat:

Almmolaš ássandoarjja

■ **Áigáiboahandoarjja**

Bargguhisvuohta

Buohcan ja veajuiduhttin

Ealáhagat ja eará doarjagat ealáhatoažžui

Fárren Supmii dahje Suomas olgoriikii

Mánnábearrašat

Stuðeren ja vearjogeatnegasvuohta

Sámegielat gihppagiid sáhtta čálihit

Kela neahttasiidduin:

www.kela.fi/saamenkieliset-esitteet